SCIENCE HUB REVIEW
2026
Volume 1
Issue 5
www.sciencehubreview.uz
ILMIY ELEKTRON JURNAL

YANGI O‘ZBEKISTONDA QORAQALPOQ MILLIY MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHDA YOSHLARNING ROLI VA INNOVATSION YONDASHUVLAR

Nomozov Umidjon Sherali o‘g‘li

O‘zbekiston davlat san’at va madaniyat instituti Nukus filiali, Madaniyatshunoslik va xalq ijodiyoti fakulteti talabasi

Uzrazbaev Islom

Ilmiy rahbar, O‘zbekiston davlat san’at va madaniyat instituti Nukus filiali “Madaniyat faoliyati” kafedrasi katta o‘qituvchisi

Annotatsiya

Maqolada Yangi O‘zbekiston sharoitida Qoraqalpoq milliy madaniyatini rivojlantirishda yoshlarning o‘rni, ularning ijodiy salohiyatini qo‘llab-quvvatlash hamda innovatsion yondashuvlarni joriy etish masalalari yoritiladi. Milliy musiqa, folklor, dostonchilik, amaliy san’at va urf-odatlarni yosh avlodga yetkazish, ularni raqamli texnologiyalar yordamida saqlash va keng targ‘ib qilish imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar

Qoraqalpoq madaniyati, yoshlar, milliy meros, innovatsiya, folklor, raqamli texnologiyalar, madaniy loyihalar.

Annotaciya

Maqalada Jańa Ózbekstan sharayatında Qaraqalpaq milliy mádeniyatın rawajlandırıwda jaslardıń ornı, olardıń dóretiwshilik potencialın qollap-quwatlaw hám innovaciyalıq jantasıwlardı engiziw máseleleri sáwlelendiriledi. Milliy muzıka, folklor, dástanlıq óneri, ámeliy kórkem óner hám úrp-ádetlerdi jas áwladqa jetkeriw, olardı sanlı texnologiyalar járdeminde saqlaw hám keńnen úgit-násiyatlaw imkaniyatları tallanadı.

Gilt sózler

Qaraqalpaq mádeniyatı, jaslar, milliy miyras, innovaciya, folklor, sanlı texnologiyalar, mádeniy joybarlar.

Аннотация

В статье рассматривается роль молодёжи в развитии каракалпакской национальной культуры в условиях Нового Узбекистана, поддержка её творческого потенциала и внедрение инновационных подходов. Анализируются

возможности сохранения и популяризации национальной музыки, фольклора, эпического искусства, прикладного искусства и традиций с использованием цифровых технологий.
Ключевые слова
каракалпакская культура, молодёжь, национальное наследие, инновации, фольклор, цифровые технологии, культурные проекты.
Abstract
The article explores the role of young people in developing Karakalpak national culture in New Uzbekistan. It focuses on supporting youth creativity and introducing innovative approaches to preserving and promoting traditional music, folklore, epic storytelling, applied arts and customs through digital technologies.
Keywords
Karakalpak culture, youth, cultural heritage, innovation, folklore, digital technologies, cultural projects.

Kirish

Globallashuv jarayonlari jadallashayotgan bugungi davrda har bir xalqning milliy o‘zligini, tarixiy xotirasini va ma’naviy qadriyatlarini asrab-avaylash muhim vazifalardan biridir. Madaniyat xalqning ko‘p asrlik tajribasi, dunyoqarashi, turmush tarzi va ma’naviy olamini o‘zida mujassam etadi. Shu bois milliy madaniyatni rivojlantirish faqat tarixiy merosni saqlash bilan cheklanmay, uni zamonaviy hayot bilan uyg‘unlashtirishni ham talab qiladi. Bu jarayonda yoshlar asosiy kuch va istiqbolli ijodiy qatlam sifatida alohida o‘rin tutadi. [1; elektron manba]

Yangi O‘zbekistonda madaniyat va san’at sohasini rivojlantirish, xalq ijodiyotini qo‘llab-quvvatlash, madaniy xizmatlar sifatini oshirish hamda yoshlarning ijodiy tashabbuslari uchun imkoniyatlar yaratishga katta e’tibor qaratilmoqda. Qoraqalpog‘iston Respublikasining boy madaniy merosini o‘rganish, asrab-avaylash va keng targ‘ib etish ushbu jarayonning muhim yo‘nalishlaridan biridir. [2; elektron manba]

Qoraqalpoq milliy madaniyatining o‘ziga xos jihatlari

Qoraqalpoq xalqining milliy madaniyati o‘zining qadimiyligi, rang-barangligi va betakror an’analari bilan ajralib turadi. Dostonchilik, jirov va baxshichilik san’ati, dutor ijrochiligi, xalq qo‘shiqlari, milliy raqslar, amaliy bezak san’ati, kashtachilik, zargarlik hamda xalq og‘zaki ijodi uning muhim tarkibiy qismlaridir. Ushbu meros xalqning tarixiy xotirasi, orzu-intilishlari, axloqiy qarashlari va estetik didini avloddan avlodga yetkazib kelmoqda. [3; elektron manba]

Ayniqsa, qoraqalpoq dostonchilik an’analari xalqning ma’naviy hayotida katta ahamiyatga ega. “Qirq qiz” dostoni, jirov va baxshilar ijrosi, milliy kuy-qo‘shiqlar xalqning jasorat, vatanparvarlik, sadoqat va insoniylik haqidagi qarashlarini ifodalaydi. Dutor kabi milliy cholg‘u asboblari esa nafaqat musiqiy ijro vositasi, balki xalqning o‘ziga xos badiiy tafakkuri va madaniy xotirasining timsolidir. Shu sababli yoshlarning mazkur san’at turlarini o‘rganishi milliy merosning uzviy davomiyligini ta’minlaydi. [4; elektron manba]

Yoshlarning milliy madaniyatni rivojlantirishdagi roli

Yoshlar milliy madaniyatni rivojlantirishda faqat merosni o‘rganuvchi ishtirokchi emas, balki uni yangi mazmun va shakllar bilan boyituvchi faol ijodkor bo‘lishi zarur. Buning uchun ta’lim muassasalari, madaniyat markazlari, muzeylar, teatrlar va ijodiy jamoalar o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish muhim. Talabalarni folklor ekspeditsiyalari, ilmiy-amaliy konferensiyalar, festivallar, ko‘rik-tanlovlar va mahorat darslariga jalb etish ularning nazariy bilimlarini amaliy tajriba bilan mustahkamlaydi. [2; elektron manba]

Ustoz-shogird an’anasi bu borada alohida ahamiyat kasb etadi. Tajribali jirov, baxshi, sozanda, hunarmand va xalq amaliy san’ati ustalari bilan yoshlar o‘rtasida muntazam uchrashuvlar tashkil etish orqali noyob ijro uslublari, kasbiy mahorat va an’anaviy bilimlar bevosita o‘rgatiladi. Bunday muloqotlar yosh avlodda milliy qadriyatlarga hurmat, ijodiy mas’uliyat va o‘z kasbiga sadoqat tuyg‘ularini shakllantiradi.

Yoshlarning tashabbusi bilan “Milliy meros — yoshlar nigohida”, “Dutor navolari”, “Yosh baxshilar”, “Qoraqalpoq hunarmandchiligi” kabi loyihalarni yo‘lga qo‘yish mumkin. Bunday loyihalar doirasida ko‘rgazmalar, jonli ijrolar, ijodiy uchrashuvlar va mahorat mashg‘ulotlari o‘tkazilishi milliy madaniyatni keng jamoatchilikka, ayniqsa, tengdoshlar auditoriyasiga yaqinlashtiradi. [3; elektron manba]

Innovatsion yondashuvlar va raqamli imkoniyatlar

Zamonaviy texnologiyalar milliy madaniy merosni saqlash va targ‘ib qilish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Folklor namunalari, dostonlar, xalq qo‘shiqlari va cholg‘u ijrolarini yuqori sifatli audio-video shaklida yozib olish, eski surat va hujjatlarni raqamlashtirish, elektron katalog hamda onlayn arxivlar yaratish shular jumlasidandir.

Masalan, qoraqalpoq jirov va baxshilarining ijrolarini ijrochi nomi, asar nomi, yozib olingan joyi va sanasi bo‘yicha tartiblangan elektron bazaga joylashtirish kelajak avlod va tadqiqotchilar uchun muhim manba bo‘lib xizmat qiladi. [5; elektron manba]

Ijtimoiy tarmoqlar, podkastlar, qisqa videolar, virtual ko‘rgazmalar va interaktiv platformalar orqali ham milliy madaniyatni keng targ‘ib etish mumkin. Yoshlar tomonidan dutor tarixi, milliy kiyimlar, xalq hunarmandchiligi, urf-odatlar va taniqli san’atkorlar haqida mazmunli media mahsulotlar tayyorlanishi yosh avlodning qiziqishini oshiradi. Bunda axborotning ishonchliligi, til madaniyati, mualliflik huquqi va ijrochilarning roziligiga rioya qilish zarur.

Innovatsion yondashuv faqat raqamli vositalardan foydalanish bilangina cheklanmaydi. Madaniy tadbirlarni tashkil etishda yangi formatlarni qo‘llash, yoshlar laboratoriyalari, ijodiy tanlovlar, ko‘chma ko‘rgazmalar, milliy cholg‘ular bo‘yicha ochiq mashg‘ulotlar va hunarmandchilik mahorat darslarini tashkil etish ham samarali usullardir. Bunday tadbirlar mahalla, maktab, oliy ta’lim muassasasi, muzey va madaniyat markazlarini yagona maqsad atrofida birlashtiradi. [2; elektron manba]

Mavjud muammolar va ularning yechimlari

Mazkur yo‘nalishda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, ba’zi yoshlarning an’anaviy san’at turlariga qiziqishi yetarli emasligi, tajribali ustozlar bilan yoshlar o‘rtasidagi aloqalarning muntazam yo‘lga qo‘yilmagani, ayrim hududlarda moddiy-texnik imkoniyatlarning cheklangani hamda sifatli raqamli kontent yaratish ko‘nikmalarining yetishmasligi shular jumlasidandir. Shuningdek, og‘zaki ijod namunalarini yozib olish va tarqatishda ularning kelib chiqishi, ijrochi shaxsi va foydalanish huquqlarini aniq ko‘rsatish lozim.

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun, avvalo, oliy ta’lim muassasalari va madaniyat markazlarida yoshlar loyihalarini qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish zarur. Ikkinchidan, ustoz-shogird uchrashuvlarini muntazam tashkil etish va ularni amaliy mashg‘ulotlar bilan boyitish lozim. Uchinchidan, talabalarga audio-video yozuv, montaj, dizayn, media savodxonlik va loyiha boshqaruvi bo‘yicha qisqa o‘quv kurslarini tashkil etish maqsadga muvofiq. To‘rtinchidan, har bir hududning o‘ziga xos

folklor va hunarmandchilik namunalarini ilmiy asosda to‘plash, tavsiflash va raqamli arxivga joylashtirish ishlari izchil olib borilishi kerak. [5; elektron manba]

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Yangi O‘zbekistonda Qoraqalpoq milliy madaniyatini rivojlantirish yoshlarning faol ishtiroki, ijodiy tashabbusi va zamonaviy innovatsiyalardan oqilona foydalanish bilan chambarchas bog‘liq. Milliy merosni chuqur o‘rganish, ustoz-shogird an’analarini davom ettirish, folklor va san’at namunalarini raqamlashtirish hamda ularni zamonaviy kommunikatsiya vositalari orqali targ‘ib qilish madaniy davomiylikni ta’minlaydi. Shu bois ta’lim muassasalari, madaniyat tashkilotlari va ijodiy jamoalar yoshlar bilan hamkorlikni yanada mustahkamlashi, ularning yangi g‘oya va loyihalarini qo‘llab-quvvatlashi lozim. Milliylik va zamonaviylik uyg‘unligi Qoraqalpoq madaniyatining buguni va kelajagini belgilovchi muhim omildir. [1; elektron manba; 2; elektron manba]

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasiga oid hujjatlari. – https://lex.uz/

2. O‘zbekiston Respublikasining “Madaniy faoliyat va madaniyat tashkilotlari to‘g‘risida”gi Qonuni. 20.01.2021, O‘RQ-668. – https://lex.uz/

3. O‘zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi. Madaniyat va san’at sohasiga oid ma’lumotlar. – https://gov.uz/oz/madaniyat

4. Qoraqalpoq xalq og‘zaki ijodi, dostonchilik va jirov-baxshichilik an’analariga oid ilmiy-uslubiy materiallar.

5. UNESCO. Intangible Cultural Heritage: safeguarding and transmission of living heritage. – https://ich.unesco.org/